

“El catalanisme s’ha de replantejar moltes coses”

L'historiador Joan B. Culla analitza, després de l'oferta d'Aznar a CiU per incorporar-se al Govern espanyol, la relació històrica del catalanisme amb la política espanyola, les experiències del nacionalisme català en els governs espanyols i els reptes del futur d'aquest moviment polític.

L'oferta d'Aznar a CiU, per entrar en el Govern, és una estratègia del PP per desactivar el catalanisme que ha governat Catalunya en els darrers vint-i-dos anys?

—És una jugada hàbil. El PP té una majoria absoluta confortable, en un escenari molt diferent de la legislatura anterior, i més encara, si tenim en compte que a Catalunya CiU sí que depèn dels vots populars. Per tant, en una posició doblament forta, sense que es pugui acusar Aznar, com van fer amb Felipe González, del 1993 al 1996 —i alguns, amb Aznar, del 1996 al 2000—, de mendicar suport als nacionalistes, de vendre's Espanya per un plat de llenties, ha intentat desactivar ideològicament el nacionalisme català. Aquesta desactivació política seria, naturalment, com una fase prèvia a un procés que, idealment, suposo, seria l'absorció...

—Com el model bavarès del CSU i CDU...

—Fa molts anys que es diu, i jo mateix ho he dit, sí. Espanya té una versió, molt petita, que és Navarra, amb UPN i PP. El cas bavarès és més seriós. Doncs, bé, en el millor dels casos, crec que l'objectiu amb vista a deu anys seria el model CSU-CDU. I en el pitjor, el d'UPN-PP, un model, diguem-ne, d'estar més per casa.

Crec que en l'esquema mental que s'ha fet a la Moncloa, abans de posar en marxa aquesta operació, hi ha això. I a més, coincideix amb la retirada de Pujol. Ells saben que això no ho

podia acceptar Pujol, després d'una trajectòria política negant-ho, però deuen pensar que “ara, aquests nous, home, són pragmàtics, i alguns si volen millorar i conservar el poder, no tindran tants problemes ni escrúpols”. De manera caricaturesca, crec que són els càlculs que hi ha darrere l'oferta.

—Si el catalanisme polític entra en un govern d'Espanya, es pot interpretar com a final de trajecte?

—El fet que una força política nacionalista catalana entri en un govern a Espanya no seria l'esquinçament del vel del temple, no ho veig en absolut com una cosa apocalíptica. Entre altres raons, perquè això ja ha passat, en diferents circumstàncies i sigles, representatives cada una d'elles del catalanisme hegemònic, i no s'ha obert la terra sota els peus. Però, per respecte al rigor històric, cal dir que el balanç d'aquestes experiències de participació governamental catalanista, amb matisos, és més aviat magre des del punt de vista del programa històric del nacionalisme català.

—Hi ha els casos de la Lliga i ERC...

—Jo distingiria dues o tres experiències diferents. Per un costat, l'experiència de Cambó, en els governs de la monarquia d'Alfons XIII, sobretot el seu pas pel Ministeri de Foment i d'Hisenda. Va ser molt positiu des del punt de vista estricte dels interessos econòmics de la burgesia catalana, que la Lliga defensava legítimament. Però des del punt de vista dels objectius polítics de la Lliga, l'avanç va ser,

com diu ara Aznar, “cero patatero”.

—I la participació d'ERC en governs de la Segona República espanyola?

—Hi ha la participació de persones en l'òrbita d'ERC, en els governs de la Segona República, en la seva fase constituent, sobretot el cas de Jaume Carner, com a ministre d'Hisenda, o de Lluís Nicolau d'Olwer —tot i que aquest era d'Acció Catalana—, en els primers governs de la república, l'any 1931, 32 i 33. Crec que aquest és l'únic cas, tot i que les carteres eren relativament tècniques, que sí que es podia dir que participava en els governs, perquè aquests, els d'Azana bàsicament, estaven portant a terme, per primera vegada en segles, una reforma de les estructures d'estat que feia possible l'autonomia de Catalunya. Encara que fos amb el resultat de l'Estatut del 1932, magre, modest, tot el que es vulgui, però era una cosa que feia trenta anys que es reclamava i es va aconseguir. Per tant, es va participar amb un programa comú, que incloïa elements fonamentals de la plataforma històrica del catalanisme: l'autonomia. Però després, durant la mateixa Segona República, hi va haver altres representacions governamentals purament de *florero*. N'hi ha alguns altres, però sempre posem l'exemple del pobre Lluís Companys, ministre de Marina. També va ser-ho per la Lliga en Pere Rahola. Eren governs de molt curta vida, que duraven dos o tres mesos, en els quals hi havia d'haver un ministre en representació de la minoria d'ERC, per tant, era igual la cartera que toqués. Això es pot entendre en estricta aritmètica parlamentària. Però, com a experiència històrica, el balanç és zero, en aquesta segona fase.

—I avui té sentit?

—L'oferta d'Aznar no és una invitació a formar part d'un govern de coalició. Entre altres raons, perquè quan un convida algú a formar un govern de coalició, aquest govern encara no està format. Es a dir, ni les carteres estan repartides, ni el programa està establert. És en el procés de negociació previ entre les diferents forces que es volen coalitzar on es perfila tot

això. El que ha plantejat Aznar és una invitació a l'adhesió, no a la coalició. El govern està format, i té perfectament dibuixats el programa i els objectius del que queda de legislatura —que d'altra banda tampoc no és tant—.

I si alguna cosa ha quedat clara és que el PP està persuadit de posseir la veritat política a l'Espanya d'avui. És clar, amb algú que creu que està en possessió de la veritat, què vols anar a negociar? En la famosa entrevista a *La Vanguardia* a Aznar, en què acabava de formular l'oferta, era claríssim. Deia, “no, jo no li penso demanar mai ni a Pujol ni a ningú que renunciï a ser nacionalista, el que jo pretenc o desitjo és que ‘en las cosas políticas’ —textualment, dic— CiU se sumi al que jo crec que és convenient per a Espanya”. Deia literalment això! No és pot ser més clar! Això, de cap manera, no és un parany. I no ho és perquè es veu clarament.

—Malgrat això, hi ha uns sectors econòmics i empresarials que sí que donen suport a la proposta...

—El catalanisme històric, sobretot el més escorat cap al centredreta, la Lliga en una època, i CiU ara, han tingut i tenen una doble cara. Per un costat la defensa d'una plataforma política, d'una ideologia, i per una altra, la defensa legítima d'uns interessos més o menys concrets d'un determinat sector de la societat catalana.

També crec que és una grollera simplificació dir que CiU és el partit que representa només la burgesia catalana, perquè Catalunya seria l'única societat del món on el 30% de la població adulta és burgesa, però no és menys cert que una part considerable, no tota, de la burgesia catalana, se sent representada per CiU i, sobretot, durant vint anys i escaig ha teixit una xarxa de vincles.

Doncs bé, per a aquests sectors, la pastanaga que Aznar els ha posat als ulls els ha fet venir salivera. Però és una salivera ingènua, perquè, per a mi, la idea que uns ministres catalanistes, incorporats al Govern de Madrid, afavoririen sensiblement els interessos particulars de l'eco-

“El nacionalisme català, com que no ha volgut ser independentista, ha hagut de ser regeneracionista espanyol”

nomia catalana, resulta una hipòtesi molt ingènua.

—No funciona així?

—Quan un polític de CiU acceptés entrar en un govern d'Espanya, justament, perquè sabia que porta la marca de “*ese es nacionalista catalán*”, estaria sotmès a una vigilància mediàtica i del mateix cos funcional molt estricte. Per tant, aquest polític, per poc assenyat que fos, aniria amb peus de plom i seria més papista que el papa, per allò del “què diran”. Hi ha molta ingenuïtat entre els estaments empresarials catalans.

Un representant de Foment o del Cercle d'Economia em diria que no volen “escombrar cap a casa, sinó que hi hagi una altra sensibilitat, un altre llenguatge...”. Molt bé, d'acord, d'acord. Però si és un problema de llenguatge, el senyor Piqué tenia exactament el mateix que el senyor Homs. Però no vaig llegir per enlloc que el pas de Piqué pel Ministeri d'Indústria representés un canvi espectacular, ni res.

—Aquest catalanisme de tradició conservadora, a banda d'aquesta ingenuïtat, sembla que històricament hagi actuat en clau molt regionalista i sense visió d'estat.

—El catalanisme, des del seu origen polític —per polític em refereixo a la fundació de la Lliga, el 1901, perquè l'anterior no era pròpiament polític— ha estat sempre una conjunció, una convergència, si se'm permet la broma fàcil, d'ideals o sentiments més interessos. La dosificació d'un i altre ingredient ha anat variant, no de dèca-

JORDI PUJOL

"El balanç de les experiències de participació governamental catalanista a Espanya és més aviat magre des del punt de vista del programa històric del nacionalisme català."

da en dècada, sinó de discurs en discurs. Quan en Cambó feia una conferència davant d'empresaris no tocava les mateixes fibres que quan feia un míting amb la Joventut Nacionalista de la Lliga... Aquesta dualitat sempre hi ha estat. En el cas de Pujol i Convergència, que és característica, no l'han inventada ells, forma part de la tradició més arrelada del catalanisme, sobretot del decantat cap el cen-

tredreta. Això no vol dir que els d'ERC fossin uns cànids que anessin amb el liri a la mà. Però, bé, acceptem que durant l'hegemonia d'ERC, en els anys trenta, en aquest còctel entre ideals i interessos, hi pesaven més els primers.

—Aquesta dosificació entre ideals i interessos explica les presses o no per entrar en un govern espanyol de determinats sectors catalanistes?

—És cert que, durant aquestes dues darreres dècades, els que veuen en el catalanisme sobretot una aposta de modernització econòmica i social de Catalunya i d'Espanya, és comprensible que comencin a pensar que potser ja s'ha tocat sostre, que s'han assolit gairebé tots els objectius que s'havien d'assolir. És clar, des d'aquesta perspectiva, ja entenc que la pastanaga d'Aznar sigui doblament llaminera. Pel que té de tocar cuixa, però també en el sentit de culminació natural de cent anys de catalanisme que ha volgut l'autonomia de Catalunya. Poden pensar, bé ja la tenim, i la regeneració d'Espanya ja està pràcticament feta, per tant, la conclusió seria la incorporació del catalanisme polític al govern d'Espanya.

Bé, és el discurs del Piqué, des de fa un parell d'anys.

—Ho diu Piqué, però també altra gent dins de CiU, com l'anomenat entorn roquista?

—No ho sé, saps què passa, que això del "roquisme" sempre m'ha semblat un concepte nebulós. He llegit aquests dies articles de Miquel Roca en clau del que dèiem abans, que això no és cap oferta de pacte. Crec que dins de Convergència hi ha una tendència històrica d'uns sectors a imputar a aquest nebulós roquisme tots els mals del món. No ho sé... Sobretot perquè això del roquisme va ser més allò "del que va poder ser i no va ser". La gran aventura espanyola de Roca, l'"Operació reformista" no va ser feta només pel roquisme, la va impulsar Convergència. Però quan va petar com va petar... La victòria té molts pares, la derrota sempre és òrfena.

—En tot cas, l'objectiu regeneracionista d'Espanya no es gira sempre en contra del mateix nacionalisme català?

—El nacionalisme català és l'únic nacionalisme contemporani que tot i parlar de nació i les derivades que se'n desprenen, mai no ha tingut significativament com a objectiu la construcció d'un estat propi, la independència. Des del 1901, fins al 2002, mai les posicions inequívocament independentistes han representat, ni en els moments de màxima eufòria el

10% de la població. I encara avui, es pot dir pròpiament que ERC vol la independència? No ho tinc clar.

Això és una anomalia històrica. Per a mi, s'explica perquè, a diferència dels altres moviments de nacions sense estat d'Europa, a la fi del segle XIX i principi del XX, que eren sorgits de nacions pobres, poc desenvolupades, perifèriques d'estats més rics, com Irlanda, en el cas català, Catalunya era la perifèria pròspera d'un estat endarrerit. Per tant, hi havia una opressió política, inqüestionable, però, des del punt de vista econòmic, la situació era a la inversa. I a Madrid ja havien dit moltes vegades la frase de "o la autonomia o el arancel", les dues coses no.

Crec que aquesta mena de dilema pervers ha marcat de manera molt profunda l'evolució històrica del nacionalisme català. La societat catalana s'ha vist durant gairebé tot el segle XX com una societat més moderna i més benestant, on es vivia millor que a la resta de l'estat. I majoritàriament, és una societat que no ha volgut arriscar aquest benestar per una independència que forçosament hauria estat en un o altre sentit costosa.

Per això, crec que el nacionalisme català, com que no ha volgut ser independentista, ha hagut de ser regeneracionista espanyol. És clar, per al nacionalisme català, no era el mateix que Espanya estigués governada per Primo de Ribera que per Azana, o que fos un país pobre, amb un 60% de població agrària o que fos un país industrialitzat.

—Però un cop "regenerada" Espanya —és integrada a la UE, reconeguda internacionalment com a democràtica...— té sentit aquest catalanisme?

—Efectivament, aquests objectius genèrics i sostinguts durant dècades pels diferents nacionalismes catalans successius, ja estan substancialment assolits, almenys en el terreny jurídicoformal. I des del punt de vista econòmic, Espanya no té res a veure amb la de fa quaranta o cinquanta anys.

El que li passa al catalanisme no és que ja no tingui sentit, sinó que s'ha

"El catalanisme no és que no tingui sentit, sinó que s'ha de replantejar moltes coses."

de replantejar moltes coses. Aquella meitat, diguem-ne, amb l'objectiu de regenerar Espanya ja es pot, si no llençar, com a mínim reduir a la mínima expressió —naturalment, sempre hi ha coses per polir.

Queda, però, tota una altra ala que és allò que històricament se n'havia dit la "Catalunya endins" o "la reconstrucció nacional". En aquesta part, el balanç és força més magre que el de la regeneració d'Espanya, entre d'altres coses perquè, Espanya, no l'hem regenerada nosaltres, com a molt hi hem contribuït, s'ho han fet per les seves... Mentre que això de la "Catalunya endins", si no ens n'ocupem nosaltres, no se n'ocuparà ningú. Per exemple, la normalització lingüística, si l'equilibri de les dues llengües a Catalunya permet garantir raonablement la supervivència del català d'aquí a cinquanta anys. Em refereixo també al paper de la cultura catalana, al desenvolupament i prestigi intern de l'autogovern, la incardinació institucional entre la Generalitat i els ajuntaments, el desplegament i eficàcia de la policia, etc. És un terreny en part pràctic, en part simbòlic, com el tema de les seleccions esportives. Ara bé, ho són per tothom, eh! També per

Espanya és simbòlic no? Que quan juga la selecció a Sevilla hi posen el Manolo *el del Bombo* i durant dies i dies els mitjans de comunicació estatals no parlen de res més.

—Quan deixarà de tenir sentit el catalanisme?

—Per a mi el nacionalisme català deixaria de tenir sentit, és a dir, que es podria dir que ja ha complert els seus objectius, quan el procés de regeneració d'Espanya estigués, més o menys com està, i si des del punt de vista intern, de normalització nacional, Catalunya fos com Holanda, per entendre'ns. No com a estat independent, sinó per la normalitat. És a dir, que un ciutadà, sigui d'on sigui, parla holandès amb naturalitat, encara que tingui les faccions més exòtiques del món. Una normalitat que faci possible que un senyor que es digui Mohamed no-sé-què pugui sortir a qualsevol banda com a català, i que ell s'hi en consideri. Encara s'està lluny d'això. I el catalanisme també ha d'intentar que Catalunya no perdi pistonada en la modernitat econòmica. Que ningú es pensi que el nacionalisme ha de ser una cosa de flors, violes i romaní.

Enric Rimbau